

HÖGSKOLAN I BORÅS

REMISSVAR

2025-03-04

dnr: 839-24

Yttrande från Höskolan i Borås avseende remiss, Om ekonomiska styrmedel för en mer cirkulära ekonomi SOU 224:67 (Dnr Fi2024/01941)

Höskolan i Borås har i detta yttrande valt att fokusera på de textila materialflödena. Idag återanvänds och materialåtervinns en mycket liten del av nyproducerad textil. Majoriteten av det textila materialet på marknaden går idag till förbränning vilket är ett stort resursslöseri och orsakar hög belastning på bland annat vatten, biologisk mångfald och CO2-utsläpp.

Vikten av systemperspektiv

Höskolan arbetar löpande med policy och lagstiftningsfrågor, ofta kopplat till arbetet inom regeringsuppdraget Textile and Fashion 2030, och bedriver forskning inom hela den textila värdekedjan. I innovationsmiljön vid Science Park Borås finns bred erfarenhet av att i samverkansuppdraget testa cirkulära affärsmodeller i verklig miljö. Mycket av arbetet riktas in på att förbereda branschen på de krav som genomförandet av EU:s textila strategi ställer. Höskolan i Borås roll som neutral aktör med komplett miljö för forskning och innovation är basen i arbetet.

I arbetet med systeminnovation inom det nationella industriprojektet demonstrator för ett hållbart textilsystem arbetar Höskolan i Borås med samtliga fem systemdimensioner:

*teknikutveckling

*affärsmodeller

*beteende och normer

*policy och lagstiftning

*industriell infrastruktur

Avsaknad av konkreta förslag

Policy och lagstiftning som stödjer lönsamma affärsmodeller för att cirkulera material i ekonomin och som uppmuntrar hållbara beteenden och normer hos kunder och beslutsfattare i företag och myndigheter är av stor betydelse för att nå en mer cirkulär ekonomi. Utredningens största brist är därför att konkreta fullt utredda förslag på ekonomiska styrmedel saknas, även om de övergripande analyserna många gånger är väl genomförda.

Behovet av åtgärder för ökad efterfrågan

Högskolan i Borås välkomnar utredningens positiva hållning till EU-förordningen om ekodesign för hållbara produkter och direktivet om rätten att få en vara reparerad. Vi delar även bedömningen att ekonomiska incitament för förlängd livslängd på textilier kan stärkas ytterligare. Högskolan ser positivt på att snarast studera möjligheten till att införa exempelvis checkar för reparation enligt Österrikes modell och bidrar gärna i framtagandet av konkreta förslag på området.

Brister i efterfrågan mellan företag och gentemot konsument vad gäller hållbara produkter och tjänster är en stor utmaning i övergången till cirkulär ekonomi, vilket direkt slår mot lönsamheten. Här behövs konkreta förslag på styrmedel från nationell nivå och ett aktivt arbete med efterfrågeperspektivet även inom ramen för EU-samarbetet.

Behov av industriell infrastruktur för cirkulära textila flöden

Det är likaså positivt att utredningen lyfter fram betydelsen av förberedelse för återanvändning vad gäller att minska textiliers miljöpåverkan. Här arbetar Högskolan i Borås som koordinator i industriprojektet demonstrator för ett hållbart textilsystem och har medverkat till etablerandet och uppstarten av Sveriges första storskaliga försortering (Telge Återvinning). För att möjliggöra professionell försortering i tillräcklig skala och med hög kvalitet behövs fler större försorteringsanläggningar i Sverige, som komplement till de anläggningar som idag drivs av ideella aktörer.

Miljönytta av materialåtervinning

Miljömässigt är det olyckligt att materialåtervinning (engelska recycling) alltför ofta likställs med fiberåtervinning. Storskalig materialåtervinning kan omfatta en mängd olika processer som befinner sig i olika steg inom avfallshierarkin. Det kan exempelvis handla om insamling av textilavfall för storskalig återtillverkning (engelska remanufacturing), tillverkande av trasor, mekanisk fiberåtervinning och kemisk fiberåtervinning.

Återtillverkning, att uppgradera befintlig textil, testas just nu vid pilotanläggning hos Borås Energi och Miljö. Här sorteras textilavfall från hushåll i Borås ut på varumärkesnivå för vidare beslut från varumärkenas sida om lämpliga åtgärder för att återförsälja produkter på marknaden. Denna typ av högvärdig materialåtervinning har betydligt högre miljönytta än att direkt bryta ner materialet på fibernivå.

I en cirkulär ekonomi pågår i själva verket många materialåtervinningsprocesser parallellt och etablerande och skalning av olika typer av fiberåtervinning är en mycket viktig del av detta, men bör inte vara förstahandsval i materialåtervinningen. Detta då potentialen för exempelvis minskad CO₂-påverkan av kemisk fiberåtervinning är relativt låg, jämfört med om materialet kan användas högre upp i avfallshierarkin. Utredningen pekar på ett föredömligt sätt på utmaningarna med fiberåtervinning, bland annat genom att hänvisa till en rapport framtagen inom projektet ”Framtidens hållbara kläder” där IVL, Profu, Högsolan i Borås och Lunds universitet deltagit. De konkreta policy- och lagstiftningsbesluten behöver spegla dessa utmaningar såväl i Sverige som i EU.

Cirkulära textilfrågor och resiliens

Att åstadkomma cirkulära textila materialflöden innebär nya kombinationer av lokala/regionala produktions- och konsumtionsmönster jämfört med dagens system. I en osäker tid är även aspekten resiliens av betydelse. Detta kopplar till frågor om krig, fred och säkerhet där robusthet och förmåga att producera textil bör inkluderas.

Glapp mellan kommunal insamling och producentansvar

I diskussionen om styrmedel pekar utredningen på avsaknaden av producentansvar. Högsolan i Borås har inom det ovan nämnde projektet ”Framtidens hållbara kläder” tagit fram rekommendationer om hur det regulatoriska glappet mellan kommunal insamling och det kommande producentansvaret kan överbryggas. Högsolan har därtill erbjudit stöd i att uppdatera lagförslaget om producentansvar från 2020, en utredning där personal från Högsolan i Borås var av regeringen utsedd särskild utredare. Inför fastställande av harmoniserat regelverk inom EU och den efterföljande nationella implementeringen ser vi fram emot samverkan i frågan.

I producentansvarsutredningen 2020 föreslogs tydlig målstyrning med mål dels för insamling, dels för vad som ska hända med insamlat material. Detta åtföljdes av förslag på skarp uppföljning av hur producenterna lever upp till målsättningarna. Idag saknas fortfarande nationella mål för hantering av textilavfall, vilket är en brist. All avfallshantering kräver också ordentlig tillsynsverksamhet, vilket bland annat Delegationen för cirkulär ekonomi tidigare lyft. Det kan exempelvis handla om tillräckliga resurser till Naturvårdsverket.

Med tanke på det stora behovet av att få producentansvar för textil på plats, rekommenderar Högsolan i Borås att detta implementeras nationellt före eventuella diskussioner om ett specifikt producentansvar för madrasser.

Vikten av dialog och expertkunskap

Enligt de förslag som nu diskuteras inom EU för obligatoriskt producentansvar kommer krav att finnas på nationella producentansvarssystem med avgifter som speglar lagstiftningen om ekodesign. Erfarenheter från Frankrike visar att det är långt ifrån enkelt att styra med differentierade avgiftssystem i praktiken. En god dialog med branschens företrädare, berörda myndigheter och även de ideella aktörerna är av vikt när införande ska ske av styrmedel som gynnar förlängd livslängd och cirkulära textila flöden. Här finns Högskolan i Borås alltid tillgänglig för att bidra i såväl utredningar som löpande arbete i Regeringskansliet.

Ärendet har beretts av hållbarhetsstrateg vid Högskolan i Borås, Birgitta Losman.

Beslut om remissvar fattat av chef för Forskning och innovation 2025-03-04.

.....
Anders Stenström

Chef Forskning och innovation

Högskolan i Borås